

Ταφικά σύνολα ελληνοιστικών και πρώιμων ρωμαϊκών χρόνων από τη Θεσσαλονίκη. Η μαρτυρία των ειδωλίων.

Οι ανασκαφικές έρευνες της τελευταίας τριακονταετίας στη Θεσσαλονίκη εμπλούτισαν σημαντικά τις γνώσεις μας για το ελληνοιστικό και πρώιμο ρωμαϊκό παρελθόν της, το οποίο θεωρούνταν ουσιαστικά χαμένο κάτω από τη βαριά κληρονομιά των μετέπειτα αιώνων. Οι πολυάριθμες σωστικές ανασκαφές, κυρίως στα δυο διαχρονικά νεκροταφεία της πόλης (ανατολικό και δυτικό, έξω από τα αντίστοιχα σκέλη των τειχών), παρέχουν –πέραν των άλλων- πολύτιμες πληροφορίες ως προς την ύπαρξη και την παραγωγή των τοπικών εργαστηρίων κεραμικής και κοροπλαστικής.

Ιδιαίτερα σημαντική υπήρξε η αποκάλυψη κλειστών ταφικών συνόλων στο ανατολικό νεκροταφείο της Θεσσαλονίκης, καθώς η νομισματική μαρτυρία κοπών του Κασσάνδρου τεκμηριώνει τη λειτουργία του ήδη από τα πρώτα χρόνια της ίδρυσης της πόλης. Μυροδοχεία και πυξίδες, αρκετά ειδώλια και λίγα κοσμήματα συνόδευαν τις γυναικείες ταφές, χάλκινα επίχρυσα στεφάνια και στλεγγίδες τους άνδρες, αγαπημένα παιχνίδια και θεοί -προστάτες τα παιδιά που έφυγαν νωρίς.

Ειδικότερα, όσον αφορά την κοροπλαστική, καταρχάς τεκμηριώνεται η κοινή πορεία με τα άλλα, σύγχρονα, αστικά κέντρα της Μακεδονίας. Διαπιστώνεται η συνύπαρξη ειδωλίων που σχετίζονται με τα αττικά εργαστήρια ή απηχούν βοιωτικά πρότυπα, ανεξάρτητα αν πρόκειται για απευθείας εισαγωγές ή τοπικές μιμήσεις των εισαγομένων, ενώ διαφαίνεται και η επίδραση του εργαστηρίου της Πέλλας. Καθώς ο 3^{ος} αιώνας π.Χ. προχωρά προς τη δύση του, είναι φανερό οι επιδράσεις κι άλλων κέντρων παραγωγής, όπως π.χ. των μικρασιατικών εργαστηρίων, αλλά και η σταδιακή ανεξαρτητοποίηση των ντόπιων τεχνιτών.

Στους επόμενους δύο αιώνες τα κοροπλαστικά εργαστήρια της Θεσσαλονίκης εξακολουθούν να ακμάζουν, παράγοντας πληθώρα ειδωλίων που προορίζονται είτε για λατρευτικούς σκοπούς είτε για τις ολοένα αυξανόμενες ανάγκες των ταφικών τελετουργιών στις εκτεταμένες πια νεκροπόλεις. Νέες, πρωτότυπες δημιουργίες εμφανίζονται παράλληλα με ήδη γνωστούς εικονογραφικούς τύπους γυναικείων και παιδικών μορφών, «ιερόδουλων», κωμικών ηθοποιών, ερωτιδέων, καθώς και πολυάριθμων ειδωλίων Αφροδίτης. Ορισμένα διασώζουν τα ονόματα τεχνιτών/ιδιοκτητών των εργαστηρίων, τα οποία καλύπτουν ένα χρονικό διάστημα τουλάχιστον τεσσάρων αιώνων (2^{ος} αι. π.Χ. – 2^{ος} αι. μ.Χ.), συμπληρώνοντας τις γνώσεις μας για την ονοματολογία και την κοινωνική σύνθεση της Θεσσαλονίκης των χρόνων εκείνων.

Μαρία Τσιμπίδου-Αυλωνίτη
Δρ. Αρχαιολογίας